

Anna Pospíšilová:

Výkon trestu odnětí svobody v České republice jako liminární fáze přechodového rituálu

Diplomní práce Anny Pospíšilové se vymyká z řady převážně empirických projektů, které v rámci společenskovedního modulu vznikají. Je návratem k bakalářské eseji, v původním smyslu Michela de Montaigne z jeho Esejů: *Tato kniha nepodává tedy mé učení, ale mé pátrání; a neklade si za cíl poučit druhého, nýbrž mne samého.*“ Autorka se ostatně v úvodu přiznává, jak objektivně bylo pro ni číst o rituálech a jak ji „fascinovala právě struktura a pevně daný řád jednotlivých obřadů“ (str. 2) i jak začala přemýšlet o souvislosti rituálního chování a moderní společnosti. Zaměřit se na trest odnětí svobody, k němuž má z profesního hlediska blízko, pak bylo přirozené.

Myšlenka chápat výkon trestu odnětí svobody jako přechodový rituál je velmi zajímavá a nosná. Byla zvažována možnost sběru dat mezi bývalými vězni, to však bylo vzhledem k obtížnosti terénu zavrhnuto. Ukázalo se však, že i samotná legislativa (která podle autorky reflektuje představu společnosti o řádu a nastavení pravidel) poskytuje dostatečnou oporu pro hypotézu, že odsouzení k vězení je vlastně přechodovým rituálem ve smyslu koncepce přechodových rituálů Arnolda van Gennepa. Svou intuici pak autorka opírá druhotně i o poznatky ze sociálně vědného výzkumu vězeňství Kateřiny Nedbálkové Spoutaná rozkoš.

Strukturální podobnosti mezi liminaritou, jak ji představuje Victor Turner a obdobím uvěznění, jak ho předepisuje legislativa, jsou nepřehlédnutelné. Kapitoly, v nichž autorka na tyto podobnosti upozorňuje, považuji za malé objevy.

Ani ve finální verzi textu se autorce nepodařilo zcela oprostít od původního chybného záměru provádět kvalitativní výzkum, který by porovnával teoretický koncept s daty. Jakkoliv lze číst zmínky o výzkumu metaforicky, domnívám se, že to může i v této podobě na čtenáře působit matoucím dojmem. Jako výzkum by práce metodologicky neobstála, resp. by autorka musela přesněji rozlišit společenský jev a analytický pojem a adekvátně nastavit metodu zkoumání. Ze „SVIPové“ struktury se ostatně plně nevymanilo ani členění práce.

Teoretické práci je naopak vlastní, jak autorka čtenáře provádí adekvátní vědeckou literaturou (z oblasti právní sociologie a antropologie, ale i filosofie a historie), která formuje její uchopení tématu. Lze asi namítat, že výlety ke svobodě, lidským právům, či totálním institucím, mohly být vrstevnatější a provázanější, na druhou stranu má text logický vývoj a je čtivě napsaný. Seznam literatury, o níž autorka bakalářskou esej opírá, je přitom relevantní a adekvátní.

Vcelku práci pokládám za cenný výsledek rozsáhlé práce. Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji jako **velmi dobrou**.